

Sökschakt i Skeppsbron

Arkeologisk utredning inför omvandling av stadsdelen Skeppsbron inom delar av fastigheterna Ödlan och Övergången, Jönköpings socken i Jönköpings kommun, Jönköpings län

Sökschakt i Skeppsbron

Arkeologisk utredning inför omvandling av stadsdelen Skeppsbron inom delar av fastigheterna Ödlan och Övergången, Jönköpings socken i Jönköpings kommun, Jönköpings län

Jönköpings läns museums dnr: 2023-281
Länsstyrelsens dnr: 431-8448-2023

Rapport, foto och ritningar: Kristina Jansson och Anna Ödeén
Rapportgranskning: Anna Ödeén
Grafisk mall: Anna Stålhammar
Distribution: Digital pdf

Jönköpings läns museum, Box 2133, 550 02 Jönköping
Tel: 036-30 18 00
E-post: info@jkpglm.se
www.jonkopingslansmuseum.se

Upphovsrätt, om inget annat anges, enligt Creative Commons licens CC BY.
Kartor ur allmänt kartmaterial © Lantmäteriet. Ärende nr I2018/00079. (CC0)
ISSN: 1103-4076

© JÖNKÖPINGS LÄNS MUSEUM 2024

Innehåll

Sammanfattning	5
Inledning	7
Målsättning	7
Fornlämnings- och kulturmiljö	8
Tidigare undersökningar	11
Resultat	11
Undersökningsresultat	11
Fastigheten Övergången	13
Fastigheten Ödlan	15
Sammanfattande tolkning	17
Administrativa uppgifter	18
Referenser	19
Arkiv	19
Otryckta källor	19
Tryckta källor och litteratur	19

Bilagor

Bilaga 1. Schakttabell	21
------------------------------	----

DEN UPDRAGSARKEOLOGISKA PROCESSEN

Uppdragsarkeologin regleras av 2 kap. 10–14§§ i Kulturmiljölagen samt genom allmänna råd och föreskrifter. Arkeologiska uppdrag indelas i flera etapper: arkeologisk utredning, förundersökning och undersökning. Processen syftar i första hand till att bevara fornlämningarna, vilket är grundtanken i kulturmiljölagen.

Arkeologisk utredning

Arkeologisk utredning brukar göras i två steg. Den första etappen, steg 1 (AU1), innebär att befintlig kunskap i form av arkivmaterial, äldre handlingar och historiska kartor samt litteratur och uppgifter om tidigare undersökningar sammanställs med syfte att se om fornlämningar berörs av arbetsföretaget. Därtill görs en fältinventering i syfte att lokalisera tidigare okända fornlämningar. Steg 2 (AU2) utgör den del som innebär markningrepp i form av sökschakt med grävmaskin och provrutsgrävning. Om det konstateras förekomst av fornlämningar så kan dessa, om de inte kan bevaras, gå vidare till en arkeologisk förundersökning.

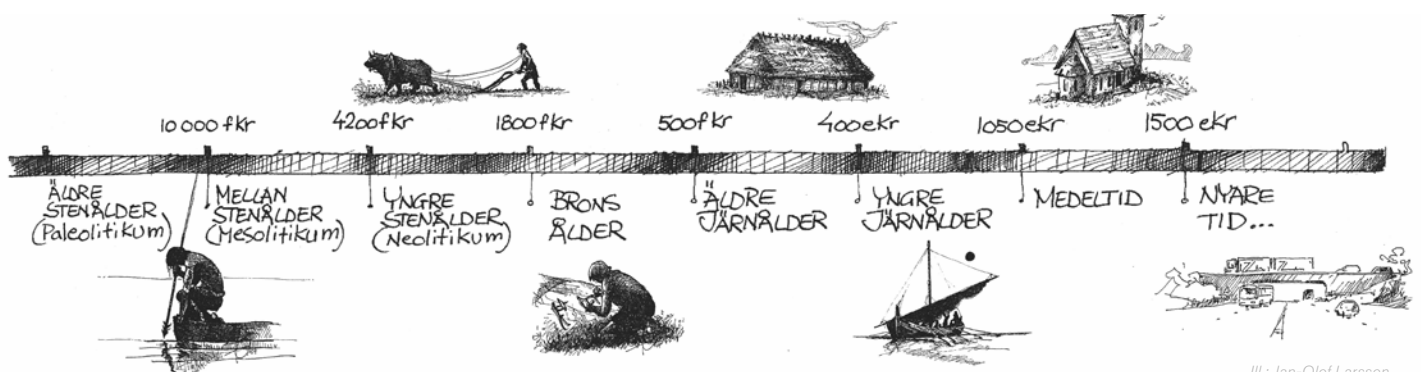
Arkeologisk förundersökning

En arkeologisk förundersökning (FU) syftar till att fastställa och beskriva fornlämningens karaktär, datering, utbredning och komplexitet samt att ta till vara fynd. Resultaten ska kunna ligga till grund för länsstyrelsens bedömning av kunskapspotentialen inför kommande beslut om tillstånd till ingrepp i en fornlämning. Förundersökningen ska också ge underlag för företagarens (exploatörens) vidare planering. Om fornlämningen efter förundersökning bedöms vara välbevarad och ha vetenskaplig potential går det vidare till nästa steg i processen - en arkeologisk undersökning.

Arkeologisk undersökning

En arkeologisk undersökning (UN) utförs med anledning av att en fornlämning behöver tas bort. Syftet med en arkeologisk undersökning är att dokumentera en fornlämning, ta till vara fornynd, rapportera och förmedla resultaten för att skapa kunskap av relevans för myndigheter, forskning och allmänhet. Dokumentationsmaterialet och fynden ska bevaras för framtiden samt tolkas vetenskapligt och infogas i ett kulturhistoriskt sammanhang. Undersökningen innebär att hela eller delar av fornlämningen slutgiltigt tas bort. Efter att fornlämningen tagits bort är marken fri att exploatera ur fornlämningssynpunkt.

Mer information om den uppdragsarkeologiska processen finns på Riksantikvarieämbetets hemsida.

Sammanfattning

Under våren 2024 utförde Jönköpings läns museum en arkeologisk utredning i form av sökschaktgrävning inom delar av fastigheterna Ödlan och Övergången, båda ingående i den nya stadsdelen Skeppsbron vid Munksjöns södra strand. Det totala utredningsområdet omfattade drygt fem hektar. Inom detta drogs 69 sökschakt till en sammanlagd yta av cirka 760 m². Schaktdjupet varierade mellan 1,1–2 meter beroende på grundvattennivån från markytan.

Skeppsbron ligger i ett intressant område ur fornlämningssynpunkt. Framförallt gäller det bronsåldern eftersom flera gravhögar legat i närområdet. Syftet med sökschaktgrävningen var därför att se ifall förhistoriska- eller kulturhistoriska lämningar kunde finnas inom de aktuella fastigheterna.

Efter avslutad grävning konstaterades att inga arkeologiskt lämningar fanns i sökschakten, vilka huvudsakligen berört området som inte påverkats av den tidigare industriella verksamheten på platsen. Detta var tydligt genom de naturligt avsatta varviga sandlagren som påträffades i flertalet schakt. Dock innehöll vissa av schakten fyllnadsmassor av olika slag från tidigare industribyggnader på platsen.

Genom schakten genom de naturliga sandlagren kunde man konstatera att grundvattennivån varierat inom utredningsområdet. I den norra delen låg grundvattnet drygt en meter under markytan, och i den södra och den östra delen två meter eller drygt det. Det tyder på skiftande geologiska förhållanden i södra delen av Munksjön som antagligen berott på varierande grad av materialdepositioner från Tabergsås genom tiderna. Troligtvis har området under förhistorisk tid utgjort del av en uppstickande torrlagd sandholme i ett annars sankmarkspräglat område. På liknande holmar låg flera av bronsåldershögarna som är kända i närområdet.

Eftersom inga fornlämningar påträffades bedöms att inga ytterligare arkeologiska insatser behövs inom utredningsområdet. Jönköpings läns museum har samrått med Länsstyrelsen i ärendet.

Figur 1. Utdrag ur ekonomiska kartans blad 64E 0eS och 64E 0fS med utredningsområdet markerat. Skala 1:10 000.

Inledning

Under våren 2024 utförde Jönköpings läns museum en arkeologisk utredning i form av sökschaktgrävning inom berörda delar av fastigheterna Ödlan och Övergången, numera ingående i den nya stadsdelen Skeppsbron vid Munksjöns södra strand. Utredningsområdet omfattade drygt fem hektar (Figur 1).

Den arkeologiska utredningen utfördes på uppdrag av länsstyrelsen i Jönköpings län och bekostades av exploatören Södra Munksjön Utvecklings AB Smuab.

Fält och rapportansvarig var antikvarie Kristina Jansson, Jönköpings läns museum.

Målsättning

Målsättningen med den arkeologiska utredningen var att klargöra ifall idag okända fornlämningar skulle beröras av de planerade byggnationerna. Ifall nya fornlämningar upptäcktes skulle deras utbredning inom utredningsområdet preliminärt avgränsas. Vidare skulle utredningen också... ”identifiera, motivera och antikvariskt bedöma både kända och nyupptäckta fornlämningar samt övriga kulturhistoriska lämningar” (Borg 2023, s. 3).

Metod

Innan fältarbetet påbörjades hade en byråmässig schaktplan tagits fram för att visa var det kunde vara lämpligt att gräva sökschakt. Totalt rörde det sig om 30 schakt av varierande längd och orientering mellan de befintliga byggnaderna inom de båda fastigheterna. I samband med fältarbetet diskuterades dock denna schaktplan, det vill säga ifall en viss flexibilitet var möjlig avseende antal schakt, schaktstorlek och orientering utifrån platsens förutsättningar. Länsstyrelsen gav sitt medgivande till det (Figur 2). I realiteten innebar det att 69 sökschakt av varierande längd grävdes istället

Figur 2. Exempel på ett av de mindre schakten, schakt 17, i nordligaste delen av fastigheten Ödlan (se även Figur 6). I bakgrunden skymtar några av de nya byggnaderna inom fastigheten.

Figur 3. Norra profilen i schakt 21 i nordligaste delen av fastigheten Ödlan (se även Figur 6). I schaktets övre del ses ett påfört bärlager och ett brunt siltlager, och under detta naturligt avsatta, varviga sandskikt=den naturliga undergrunden. I detta schakt låg grundvattennivån 1,6 meter från markytan. Schaktet grävdes inte djupare än grundvattennivån.

för 30 schematiska långschakt (se Figur 6). Tillsammans omfattade sökschakten en sammanlagd yta på cirka 760 m².

Sökschaktgrävningen innebar att med grävmaskin schakta ner till ett sådant djup att man säkert kunde fastställa att inga förhistoriska- eller kulturhistoriska lämningar skulle beröras. I realiteten innebar det att schakten grävdes ner till cirka två meters djup, men aldrig djupare än till grundvattennivån. Det innebar att schaktdjupet kunde variera mellan cirka 1,3–2 meter (Figur 3).

Schakten som grävdes fotodokumenterades och mättes in med nätverks-RTK. Av säkerhetsskäl återfylldes de direkt efter dokumentationen (Figur 4).

Fornlämnings- och kulturmiljö

Eftersom ett par arkeologiska utredningar tidigare skett i anslutning till det nu aktuella området har följande text avseende fornlämnings- och kulturmiljö hämtats från den ena av utredningsrapporterna, nämligen *Ny stadsdel, Skeppsbron, JLM arkeologisk rapport 2019:14*: I denna står: ”Området söder om Munksjön är intressant som boplatss- och aktivitetsytor under förhistoriens samtliga perioder, och kanske främst under bronsåldern där södra Munksjöom-

rådet har ett centralt läge, inramat av ett flertal bronsåldershögar och med uppgift om en möjlig gravhög inom det aktuella området (Karlson m.fl. 2008).

Landskapet mellan Vättern och de två lagunsjöarna Munksjön och Rocksjön har erbjudit idealiska bosättnings- och försörjningsmöjligheter i en stenåldersekonomi baserad på jakt, fiske och samlande. De omfattande sankmarkerna mellan sjöarna erbjöd fångsmöjligheter för både fågel och fisk. En rad lösfynd av stenåldersföremål har påträffats här såsom yxor, skrapor och spån av flinta samt en flintmejsel.

Bronsåldern är rikligt representerad i området med nio säkra gravhögar och ett gravröse i Vätterbäckenet och det finns uppgifter om att ytterligare fyra högar och ett röse skall ha funnit här. Ett röse ligger 5 meter under Vätterns yta, utanför Huskvarnaviken, och i närheten har en halsring och två svärd framkommit vilka troligen har offrats i närliggande sankmarker. Ett depåfynd, som innehöll ca 20 föremål, upptäcktes 1878 på byn Torpas ägor. Depån har tolkats som en bronsgjutares metallgömma som aldrig hämtades upp.

I närområdet till aktuell utredning har en rakkniv av brons, som

Figur 4. Exempel på att schakten fylldes igen omedelbart efter att de grävts och dokumenterats. Här schakt 49–51 i nordöstra delen av fastigheten Ödlan (se även Figur 6). I bakgrunden till vänster i bilden skymtar ett större byggnadsskjul och bakom det en gräsyta där schakt 61–62 drogs. Till höger i bilden ses bland annat en ursprunglig tegelbyggnad från 1950-talet.

daterats till period 4, hittats vid fiske i Munksjön. I samband med schaktningar för nya landsvägen, ca 100 meter öster om Munksjön (Kämpevägen-Syrgasvägen) hittades en bronsspjutspets i närheten av en osäker hög. Spjutspetsen är daterad till period 5-6 (Nordström 1997).

Var bodde bronsålderns människor? Det höga exploateringstrycket kring Jönköping har troligen raderat ut många spår. Lämnningar efter bronsålderns boplatser, odlingsmark och aktivitetsytor kan dock finnas kvar under matjorden, i form av exempelvis härdar, kokgrovar, stolphål och årderspår” (Haltiner Nordström 2019, s. 7f).

Förutom att 2024 års utredningsområde varit del av en äldre fornlämningsmiljö präglas det även av modern industrihistoria. Under loppet av 1800-talet anlades en rad större och mindre industrier kring södra delen av Munksjön. Störst av dessa var Munksjö pappersbruk beläget på östra stranden, vilket grundades på 1860-talet.

Under 1900-talet fortsatte förändringarna av södra Munksjöområdet. Vid förra seklets början utgjorde området en lantlig del av norra Ljungarums socken med en struktur av gårdar och torpställen. Här växte en småindustrimiljö fram till mitten av 1900-talet och mellan sjöarna Rocksjön och Munksjön anlades också stadens flygfält. Under 1960-talet fick södra Munksjöområdet den utformning som det i stort haft ända fram till den bebyggelseomvandlingen som nu pågår.

Det nu aktuella utredningsområdet inom Skeppsbron har i viss mån beröringspunkter med platsens äldre industrihistoria. Det gäller framförallt norra delen av fastigheterna Övergången och Ödlan där ett par byggnader tillhörande Nordiska Syrgasfabriken tidigare legat. Minnet av dessa lever kvar än idag genom Syrgasvägen mel-

Figur 5. Exempel på bevarad industribebyggelse från 1950-talet i östra delen av fastigheten Ödlan. Kring de röda tegelbyggnaderna till höger i bilden drogs schakten 58–60.

lan de båda fastigheterna (Karlson m. fl. 2008).

Annars är det i huvudsak några industribyggnader från 1950-talet i östra delen av fastigheten Ödlan som finns kvar på ursprunglig plats (Figur 5). Enstaka schakt drogs kring dessa i samband med sökschaktgrävningen 2024 (se Figur 6).

Tidigare undersökningar

Vid ett par tidigare tillfällen 2015 och 2018 har liknande utredningar som den 2024 utförts inom stadsdelen Skeppsbron. Den första 2015 berörde huvudsakligen områden väster om 2024 års utredningsområde, men även en del öster därom runt Djursjukhuset. Dessutom berördes ett par ytor inom fastigheterna Ödlan och Övergången, alltså de fastigheter som undersöktes 2024 (se Figur 6). Totalt drogs vid det tillfället 50 schakt inom det totalt 9,4 hektar stora utredningsområdet.

Över hälften av schakten innehöll sand som avsatts inom ett deltaområde med sandrevlar, vass och sumpmarker som genom årtusendena formats av Tabergsån. Förhoppningar fanns att bland dessa sandrevlar finna spår efter stenåldersbosättningar, alternativt föremål eller rester efter bronsåldersgravar i torvlager belägna mer än fyra meter under dagens marknivå. Inga sådana påträffades dock.

Det enda av kulturhistoriskt intresse som påträffades i sökschakten var stående och liggande trä i ett av schakten inom fastigheten Simsholmen omedelbart norr om 2024 års utredningsområde, närmare bestämt norr om fastigheten Ödlan. Möjligen hade detta trä ingått i en bryggkonstruktion.

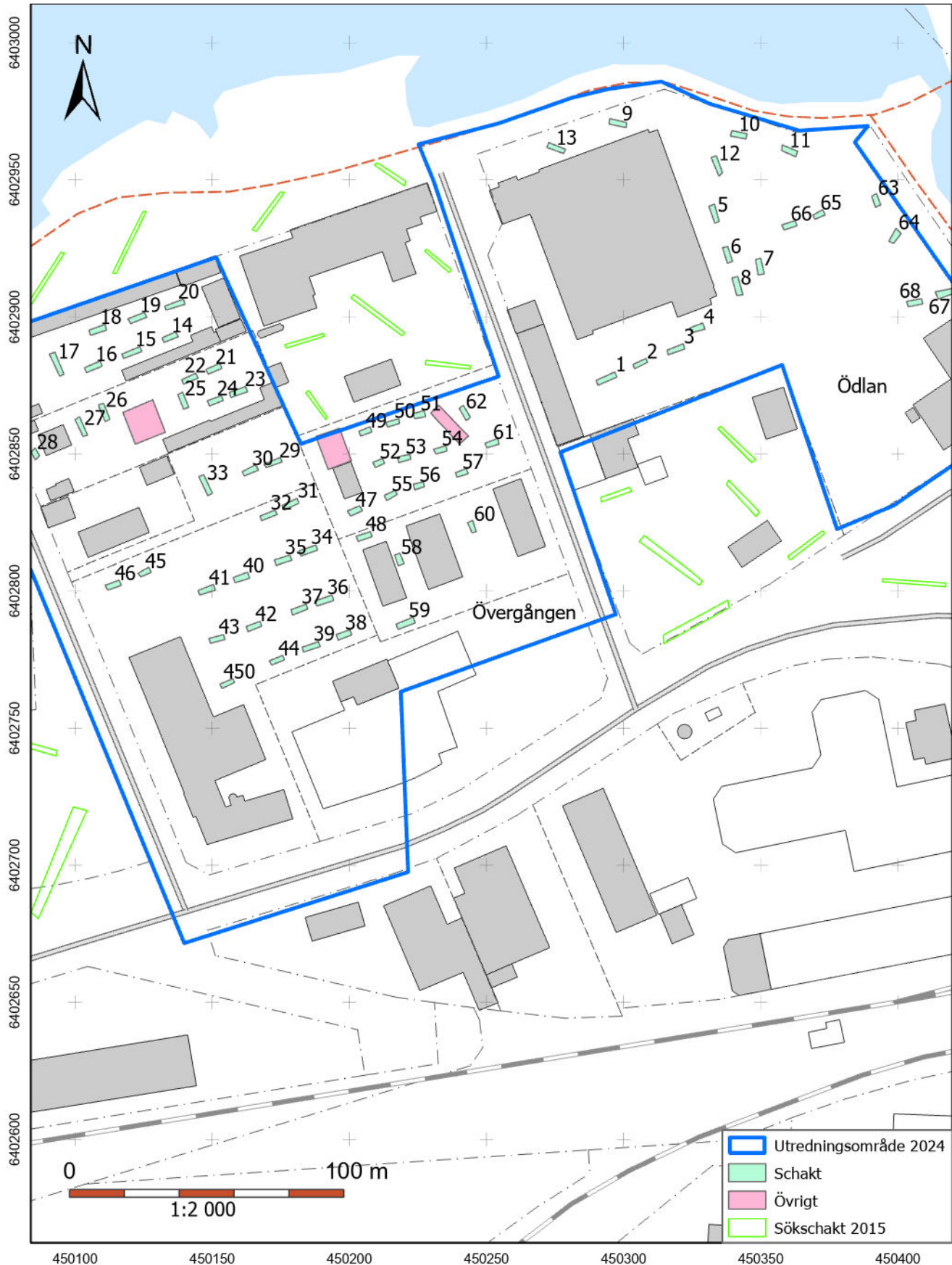
I ett annat schakt i södra delen av fastigheten Övergången påträffades ett ytligt skogsvegetationslager 0,6 meter under makytan, en så kallad podsolhorisont, med torv och en stubbe. Här fanns även skenhälla som är en järnutfällning direkt under skogstorven. Sannolikt har platsen tidigare utgjort en skogsbeklädd höjd som ”stuckit upp” i landskapet (Haltiner Nordström 2015).

Resultat

Undersökningsresultat

Inom det fem hektar stora utredningsområdet grävdes som tidigare nämnts 69 sökschakt numrerade 1–68. Att det inte finns något schaktnummer 69 beror på att två schakt råkade dubbelnumreras varför det finns ett schakt 45 och ett schakt 450. Av dessa låg 19 utspridda över fastigheten Övergången som upptag utredningsområdets östra del, och 50 inom fastigheten Ödlan i utredningsområdets västra del (se Figur 6, nästa sida).

Att schakt saknas inom vissa delar av utredningen har sina naturliga förklaringar. Att det finns en tom yta intill schakten 7–8 och 63–68 i södra delen av fastigheten Övergången berodde på att här fanns odlade ytor med blommor och buskar, manskapsbyggnaden från den gamla pudretfabriken samt ett antal större odlingslådor

Figur 6. Översiktskarta över 2024 års utredningsområde med de grävda sökschakten markerade. Den rosamarkerade kvadraten i norra delen av fastigheten Ödlan är en betongplatts, och de båda rosamarkerade rektanglarna i östra delen av samma fastighet ett oar större byggnadsskjul. Intill det nu aktuella utredningsområdet har även några av sökschakten som grävdes 2015 markerats eftersom de berört samma fastigheter.

Figur 7. Område med odlingslådor i östra delen av fastigheten Övergången. I bakgrunden till höger skimtar pudretfabrikens manskapsbyggnad och vår manskapsvagn, och till vänster jordhögarna intill schakt 65–66.

som skulle placeras ut på olika ställen i staden (Figur 7). Eftersom det inte fanns något av arkeologiskt intresse i de omkringliggande schakten släpptes denna yta.

En annan intilliggande yta som också släpptes var den söder om schakten 67–68. Anledningen var densamma som för området med odlingslådorna, nämligen att samtliga upptagna sökschakt saknade lämningar av arkeologiskt intresse. Detsamma gällde för övrigt schakten som drogs i grannytan i samband med den arkeologiska utredningen 2015. Vid grävtilfallet användes området som parkeringsplats.

Ytterligare en yta med få sökschakt är den i sydöstra delen av fastigheten Ödlan, mellan schakt 59 och Syrgasvägen. Det beror på att denna yta var tämligen söndergrävd i samband med anläggandet av ett flertal brunnar till omkringliggande bebyggelse. Intet av arkeologiskt intresse hade dock påträffats i de närmast liggande schakten 58–60, och inte heller inom den motsatta ytan öster om Syrgasvägen som undersöktes 2015.

Fastigheten Övergången

Ser man till schakten som drogs i den nordligaste delen av utredningsområdet hade de det gemensamt att grundvattennivån låg 1,1–1,3 meter under nuvarande markytan. Detta gäller schakten 9–12 samt schakt 13 (se Bilaga 1). Samtliga schakt utmärks av att de till stor del varit fyllda med påförda fyllnadsmassor i den övre delen och naturligt avsatta sandskikt i den nedre delen. Fyllnadsmassorna härrör troligtvis från tidigare industribyggnader inom området (Figur 8). Dessa resultat sammanföll väl med utredningsresultaten från intilliggande ytor som undersöktes 2015, det vill säga liknande grundvattennivåer som i 2024 års schakt (Haltiner Nordström 2015).

Motsvarande schakt i södra delen av fastigheten Övergången, det

Figur 8. Påförda massor i övre delen av schakt 10 och avsatta sandskikt i schaktets nedre del. I bakgrunden ses bebyggelse inom Munksjöstaden

Figur 9. Rensning av norra profilväggen i schakt 1 med naturligt avsatta varviga mo- och sandlager.

Figur 10 till höger. Södra profilväggen i schakt 3 med ett tjockare homogent moigt lager under det ytliga bärlagret. I schaktets nedre del ett lerigare siltlager. Lagren bedömdes vara naturligt avsatta.

Figur 11 till höger. Schakt 6 fyllt med äldre påförda byggnadsmassor med sten och tegel.

Figur 12 ovan. Olika skikt med påförda fyllnadslager i schakt 64.

vill säga schakt 1–4, skiljde sig från de i norr i ett par avseenden. Dels låg grundvatten nivån något lägre, mellan 1,6– minst 2 meter, del var inte dessa schakt fyllda med fyllnadsmassor från tidigare verksamheter på platsen. Förutom bärlager i ytan utmärktes dessa schakt antingen av naturligt avsatta varviga mo- och sandlager (Figur 9), eller homogena tjockare sandiga till moiga lager som också bedömdes vara naturligt avsatta (Figur 10).

Schakt 1–4 var i sin tur annorlunda än schakt 5–8 (Figur 11) och schakt 63–68. Samtliga var uppfyllda med påförda massor av olika slag undantaget schakt 67–68. I nedre delen av dessa återfanns naturligt avsatta moiga- och sandiga lager (Figur 12). Samtliga schakt grävdes till 1,5–2 meters djup men grundvattnet påträffades inte i något av schakten. Detta visar att grundvattennivån varierar inom fastigheten Övergången.

Fastigheten Ödlan

Liksom i norra delen av fastigheten Övergången låg grundvattennivån i schakten i den nordligaste delen av fastigheten Ödlan 1,1–1,3 meter under dagens markyta. Detta gäller schakt 14–20 (Figur 13). Förutom låg grundvattennivå utmärktes alla schakt utom 17 och 18 av att de var nedgrävda i naturligt varviga sandlager, och saknade påförda fyllnadslager annat än i ytan (Figur 13). Schakt 17 och 18 var däremot fyllda med raseringsmassor från tidigare byggnader på platsen.

I schakten 21–28 som grävdes inom den angränsande södra tomten var tendenserna likartade, alltså att sökschakten berörde en yta som varit tämligen opåverkad av tidigare bebyggelse. Således påträffades naturligt avsatta varviga sandlager under de ytliga bärlagren i samtliga schakt (se Figur 3).

Inom detta område var det också tydligt att grundvattnet gick något djupare än i den angränsande norra tomten. I flera av schakten började vattnet sippra fram på nivå 1,6–1,7 meter under markytan. Detta låter oss ana att det också förekommer geologiska skillnader inom fastigheten Ödlan.

Figur 13. Översikt över nordvästligaste delen av fastigheten Ödlan med uppgrävda jordhögar intill schakt 14–17.

Figur 14. Schakt 57 i östra delen av fastigheten Ödlan. I norra profilväggen ses naturligt avsatta varviga sandlager. I bakgrunden har schakt 49–56 fyllts igen.

Tendensen med djupare liggande grundvattennivåer blev än tydligare i sökschakten som grävdes i den södra och den östra halvan av fastigheten Ödlan. Generellt kan man säga att den ligger på nivåer 1,8–minst 2 meter i de flesta av schakten 32–62. Dessutom var även dessa schakt tämligen opåverkade av tidigare aktiviteter på tomten eftersom få var uppfyllda med byggnadsmassor eller fyllnadsmassor av olika slag. Istället låg schakten i ett omfattande område med naturligt avsatta varviga sandlager (Figur 14).

Schakt med påförda byggnadsmassor från tidigare byggnader och industriell verksamhet i området påträffades huvudsakligen i schakten kring de kvarvarande tegelbyggnaderna i sydöstra delen av fastigheten Ödlan. Det gäller särskilt schakt 58 (Figur 15) och schakt 60 (Figur 16).

Sammantaget kan man säga att sökschakten inom fastigheten Ödlan berört delar av det gamla industriområdet inom Skeppsbron som i mindre grad påverkats av tidigare industriell verksamhet på platsen. Inom området har grundvattennivån varierat mellan drygt en meter till drygt två meter, vilket visar på skiftande geologiska förhållanden mellan den norra delen och den södra delen.

Sammanfattande tolkning

Utifrån de 69 sökschakt som grävts inom utredningsområdet kan man kortfattat konstatera att inte något innehöll arkeologiska lämningar av något slag. Som vi sett berörde merparten av schakten orörda ytor med naturligt avsatta varviga sandlager. Som berörts i tidigare utredningsrapporter är detta antagligen resultatet av material som transporterats med Tabergsån, och som under tusentals år avsatts kring åns utlopp i södra delen av Munksjön. Men även 1800-talets och kanske i än högre grad 1900-talets industriella verksamheter har kvarlämnat spår i form av fyllnadsmassor och raseringsmassor i en del av schakten.

Ett intressant drag inom området är de skiftande grundvattennivåerna. Som lägst ligger dessa drygt en meter under nuvarande markyta i den norra delen närmast Munksjöns strand, för att sedan sjunka till två meter eller mer längre åt söder. Som tidigare påvisats tyder det på att det inom södra delen av Munksjön antagligen funnits mer torrlagda, och svagt uppstickande sandholmar under förhistorisk tid. Och det var på dessa svagt uppstickande holmar i ett annars sankt våtmarksområde som platsens kända gravhögar från bronsåldern anlades.

Figur 15 till vänster. Asfalten tas bort där schakt 58 ska grävas.

Figur 16 till höger. Pågående utgrävning av schakt 60.

Administrativa uppgifter

Länsstyrelsens dnr: 431-8448-2023
 Länsstyrelsens beslutsdatum: 2023-12-14
 Jönköpings läns museums dnr: 2023-281
 Beställare: ..... Södra Munksjön Utvecklings AB
 Smuab
 Rapportansvarig: ..... Kristina Jansson
 Rapportgranskning: ..... Anna Ödeén
 Fältansvarig: ..... Kristina Jansson
 Fältpersonal: ..... Kristina Jansson, Lotten Haglund
 & Anna Ödeén
 Fältarbetstid: ..... 2024-04-04 samt 2024-05-
 02–2024-05-07
 Län: ..... Jönköpings län
 Kommun: ..... Jönköpings kommun
 Socken: ..... Jönköpings socken
 Fastighetsbeteckning: ..... Ödlan och Övergången
 Koordinater: N6402890/E450308
 Koordinatsystem: ..... Sweref 99 TM
 Höjdsystem: ..... RH 2000
 Undersökningsyta: ..... 5 hektar
 Tidigare undersökningar: ..... Jönköpings läns museum ar-
 keologisk rapport: 2015:32 och
 2019:14

Dokumentationsmaterialet förvaras i Jönköpings läns museums arkiv.

Referenser

Arkiv

Jönköpings läns museum (JLM)

Riksantikvarieämbetet (RAÄ)

Fornminnesregistret, FMIS, Forsök: <http://www.fmis.raa.se/cocoon/fornsok/search.html>

Otryckta källor

Borg, Jan. 2023. *Förfrågan om undersökningsplan och kostnadsberäkning för arkeologisk utredning inför omvandling av stadsdelen Skeppsbron inom delar av fastigheterna Ödlan och Övergången, Jönköpings socken och kommun.*

Tryckta källor och litteratur

Haltiner Nordström, Susanne. 2015. *Ny stadsdel-Skeppsbron. Arkeologisk utredning inför ny stadsdel. Skeppsbron vid södra Munksjön, Jönköpings stad och kommun, Jönköpings län.* Jönköpings läns museum. Arkeologisk rapport 2015:32. Jönköping.

Haltiner Nordström, Susanne. 2019. *Ny stadsdel, Skeppsbron. Kompletterande arkeologisk utredning inför ny stadsdel, Skeppsbron vid södra Munksjön, Jönköpings stad och kommun, Jönköpings län.* Jönköpings läns museum. Arkeologisk rapport 2019:14. Jönköping.

Karlson, Bo E., Lindgren, Anette & Vestbö Franzén, Ådel. 2008. *Södra Munksjöområdet – historisk dokumentation och kulturhistorisk värdering. Jönköpings stad i Jönköpings kommun, Jönköpings län.* Jönköpings läns museum. Byggnadsvårdsrapport 2008:63. Jönköping.

Nordström, Mikael. 1997. *Historia om bronsåldern. I: Det nära förflutna – om arkeologi i Jönköpings län.* Nordström, Mikael & Varenius, Linnea (red.). Jönköpings läns museum. Småländska kulturbilder 1997. Jönköping.

Bilaga 1. Schakttabell

Schaktnummer	Fastighet	Längd m	Bredd m	Djup m	Fyllning	Grundvatten-nivå m	Kommentar
1	Övergången	8	2	1,6	0,4 m påförda lager i ytan och därunder varvig naturlig sand	1,6	Naturligt avsatta lager
2	Övergången	6	2	1,5	0,4 m påförda lager i ytan och därunder varvig naturlig sand	Ej grävt till grundvatten-nivån	Naturligt avsatta lager
3	Övergången	7	2	2	0,3 m påförda lager i ytan och därunder 1,1 m homogen silt. Lera i botten.	Ej grävt till grundvatten-nivån	Bedöms vara naturligt avsatt lager om än inte varvig sand
4	Övergången	6	2	2,2	0,8 m påförda lager i ytan. Fr.o.m 1,4 m djup naturligt avsatta sand- och siltfraktioner.	Ej grävt till grundvatten-nivån	Naturligt avsatta lager
5	Övergången	7	2	1,4	Fyllnadsmassor med bl.a sten och tegel	1,4	Påförda massor
6	Övergången	6	2	2	Fyllnadsmassor med bl.a sten och tegel	Ej grävt till grundvatten-nivån	Påförda massor. Betongfundament i NV
7	Övergången	6	2	1,5	Fyllnadsmassor med bl.a sten och jord	Ej grävt till grundvatten-nivån	Påförda massor
8	Övergången	7	2	2	Fyllnadsmassor med bl.a sten och tegel	Ej grävt till grundvatten-nivån	Påförda massor
9	Övergången	6	2	1,2	Olika slags fyllnadsmassor i olika skikt	1,2	Påförda massor
10	Övergången	6	2	1,2	0,7 m fyllnadsmassor. Därunder lera och naturligt avsatta sandlager	1,2	Påförda massor och naturligt avsatta lager
11	Övergången	7	2	1,2	Fyllnadsmassor	1,2	Påförda massor
12	Övergången	8	2	1,2	Fyllnadsmassor	1,2	Påförda massor. Ett betongfundament i den S delen
13	Övergången	7	2	1,1	Fyllnadsmassor	1,1	Påförda massor
14	Ödlan	6	2	1,2	0,4 m påförda lager i ytan och därunder varvig naturlig sand	1,2	Naturligt avsatta lager
15	Ödlan	8	2	1,1	0,3 m påförda lager i ytan och därunder naturlig sand	1,1	Bedöms vara naturligt avsatta lager
16	Ödlan	6	2	1,2	0,3 m påförda lager i ytan och därunder naturlig sand	1,2	Bedöms vara naturligt avsatta lager. Nedgrävd ledning i Ö delen
17	Ödlan	9	2	1,2	Fyllnadsmassor med bl.a sten och tegel	1,2	Påförda massor
18	Ödlan	8	2	1,1	Fyllnadsmassor med bl.a sten och tegel	1,1	Påförda massor
19	Ödlan	6	2	1,3	Tunna påförda lager i ytan och därunder naturlig sand	1,3	Bedöms vara naturligt avsatta lager. Dräneringsrör 0,8 m under markytan

Schaktnummer	Fastighet	Längd m	Bredd m	Djup m	Fyllning	Grundvatten-nivå m	Kommentar
20	Ödlan	7	2	1,2	Tunna påförda lager i ytan och därunder naturlig sand och grus	1,2	Bedöms vara naturligt avsatta lager. Dräneringsrör 1 m under markytan
21	Ödlan	5	2	1,6	0,3 m påförda lager i ytan och därunder varvig naturlig sand.	1,6	Naturligt avsatta lager
22	Ödlan	6	2	1,2	0,3 m påförda lager i ytan och därunder varvig naturlig sand.	Ej grävt till grundvatten-nivån. Troligen dock 1,6–1,7 m	Ej grävt djupare än 1,2 m eftersom fyllningen helt lik schakt 21
23	Ödlan	6	2	1,7	0,3 m påförda lager i ytan och därunder varvig naturlig sand.	1,7	Naturligt avsatta lager
24	Ödlan	5	2	1,3	0,3 m påförda lager i ytan och därunder varvig naturlig sand.	1,3	Naturligt avsatta lager
25	Ödlan	6	2	1,4	0,3 m påförda lager i ytan och därunder varvig naturlig sand.	1,4	Naturligt avsatta lager
26	Ödlan	7	2	1,6	0,8 m påförda lager i ytan och därunder varvig naturlig sand.	1,6	Naturligt avsatta lager
27	Ödlan	8	2	1,6	0,7 m påförda lager i ytan och därunder varvig naturlig sand.	1,6	Naturligt avsatta lager. Ledning i den V delen
28	Ödlan	3	2	1,3	0,3 m påförda lager i ytan och därunder varvig naturlig sand.	1,3	Naturligt avsatta lager
29	Ödlan	7	2	1,3	0,3 m påförda lager i ytan och därunder varvig naturlig sand.	1,3	Naturligt avsatta lager
30	Ödlan	6	2	1,3	0,3 m påförda lager i ytan och därunder varvig naturlig sand. Lera i botten	1,3	Naturligt avsatta lager
31	Ödlan	6	2	1,3	0,3 m påförda lager i ytan och därunder varvig naturlig sand.	1,3	Naturligt avsatta lager
32	Ödlan	6	2	2,3	0,3 m påförda lager i ytan och därunder varvig naturlig sand. Nedre delen utgörs av lera.	2,3	Naturligt avsatta lager
33	Ödlan	8	2	1,8	0,3 m påförda lager i ytan och därunder varvig naturlig sand. Lerigt i botten.	1,8	Naturligt avsatta lager
34	Ödlan	6	2	1,5	0,2 m påförda lager i ytan och därunder varvig naturlig sand. Lerigt i botten.	1,5	Naturligt avsatta lager
35	Ödlan	5	2	1,8	0,2 m påförda lager i ytan och därunder varvig naturlig sand. Lerigt i botten.	1,8	Naturligt avsatta lager

Schaktnummer	Fastighet	Längd m	Bredd m	Djup m	Fyllning	Grundvatten-nivå m	Kommentar
36	Ödlan	6	2	1,6	Varvade fyllnadsmassor med sand, sten och tegel. Lera i botten.	1,6	Påförda massor. I botten naturligt avsatta lager
37	Ödlan	6	2	1,6	Varvade fyllnadsmassor med sand, sten och tegel. Lera i botten.	1,6	Påförda massor. I botten naturligt avsatta lager
38	Ödlan	5	2	2,2	Varvade fyllnadsmassor med jord, sten och tegel. Rötter i nedre delen.	Ej grävt till grundvatten-nivån.	Påförda massor.
39	Ödlan	6	2	2,3	Varvade fyllnadsmassor med jord, sten och tegel. Rötter i nedre delen.	2,3	Påförda massor
40	Ödlan	6	2	1,7	Varvade fyllnadsmassor med sten och tegel	Ej grävt till grundvatten-nivån.	Påförda massor
41	Ödlan	6	2	1,7	Varvade fyllnadsmassor med sten och tegel	Ej grävt till grundvatten-nivån.	Påförda massor Grävde av en dagvattenledning så att schaktet vattenfylldes
42	Ödlan	6	2	2	Fyllnadsmassor med sten och tegel	2	Påförda massor
43	Ödlan	6	2	2,2	Fylld med homogen sand, dock ej varvig.	2,2	Antas vara naturligt avsatt
44	Ödlan	5	2	2,2	Fylld med homogen sand, dock ej varvig. I botten grå naturlig sand	Ej grävt till grundvatten-nivån.	Antas vara naturligt avsatt
45	Ödlan	5	2	1,9	Fylld med homogen sand, dock ej varvig. I botten grå naturlig sand	1,9	Antas vara naturligt avsatt
450	Ödlan	5	2	1,8	Fylld med homogen sand, dock ej varvig.	1,8	Antas vara naturligt avsatt
46	Ödlan	6	2	1,8	Fylld med homogen sand, dock ej varvig. I botten grå naturlig sand	1,8	Antas vara naturligt avsatt
47	Ödlan	5	2	2	0,8 m påförd sand och därunder varvig naturlig sand.	Ej grävt till grundvatten-nivån.	Naturligt avsatta lager
48	Ödlan	6	2	2	0,8 m påförd sand och därunder varvig naturlig sand.	Ej grävt till grundvatten-nivån.	Naturligt avsatta lager
49	Ödlan	4	2	2	0,3 m påförda fyllnadsmassor och därunder varvig naturlig sand.	Ej grävt till grundvatten-nivån.	Naturligt avsatta lager
50	Ödlan	5	2	1,8	0,3 m påförda fyllnadsmassor och därunder varvig naturlig sand.	1,8	Naturligt avsatta lager
51	Ödlan	4	2	1,9	0,3 m påförda fyllnadsmassor och därunder varvig naturlig sand.	1,9	Naturligt avsatta lager
52	Ödlan	4	2	2	0,3 m påförda fyllnadsmassor och därunder varvig naturlig sand.	2	Naturligt avsatta lager

Schaktnummer	Fastighet	Längd m	Bredd m	Djup m	Fyllning	Grundvatten-nivå m	Kommentar
53	Ödlan	5	2	2	0,3 m påförda fyllnadsmassor och därunder varvig naturlig sand.	2	Naturligt avsatta lager
54	Ödlan	5	2	2	0,3 m påförda fyllnadsmassor och därunder varvig naturlig sand.	Ej grävt till grundvatten-nivån.	Naturligt avsatta lager
55	Ödlan	4	2	2	0,3 m påförda fyllnadsmassor och därunder varvig naturlig sand.	2	Naturligt avsatta lager
56	Ödlan	4	2	2	0,3 m påförda fyllnadsmassor och därunder varvig naturlig sand.	2	Naturligt avsatta lager
57	Ödlan	4	2	1,9	0,3 m påförda fyllnadsmassor och därunder varvig naturlig sand.	1,9	Naturligt avsatta lager
58	Ödlan	4	2	2	Fyllnadsmassor, tegel, sten, betong	Ej grävt till grundvatten-nivån.	Påförda massor. I den N delen ett betongfundament
59	Ödlan	5	2	2	0,5 m matjord i den övre delen och därunder varvig naturligt avsatt sand	Ej grävt till grundvatten-nivån.	Naturligt avsatta lager. Schakt i gräsmatta
60	Ödlan	4	2	2,1	0,4 m fyllnadsmassor och därunder varvig naturligt avsatt sand	2,1	Naturligt avsatta lager
61	Ödlan	4	2	2	Mylla i ytan och därunder varvig naturligt avsatt sand	2	Naturligt avsatta lager. Schakt i gräsmatta
62	Ödlan	5	2	2	Mylla i ytan och därunder varvig naturligt avsatt sand	2	Naturligt avsatta lager. Schakt i gräsmatta
63	Övergången	5	2	1,6	Fyllnadsmassor i den övre delen, Torvskikt 0,75 m från markytan. Därunder naturligt grå sand	1,6	Påförda massor och naturligt avsatta lager
64	Övergången	6	2	1,8	Fyllnadsmassor i den övre delen med sten och tegel	1,8	Påförda massor
65	Övergången	4	2	2	Olika skikt med fyllnadsmassor	2	Påförda massor
66	Övergången	5	2	2	Olika skikt med fyllnadsmassor	2	Påförda massor
67	Övergången	6	2	1,7	Olika skikt med fyllnadsmassor. Naturlig sand i botten.	1,7	Påförda massor och naturligt avsatta lager
68	Övergången	5	2	1,7	Olika skikt med fyllnadsmassor. Naturlig sand i botten.	1,7	Påförda massor och naturligt avsatta lager

Under våren 2024 utförde Jönköpings läns museum en arkeologisk utredning i form av sökschaktgrävning inom delar av fastigheterna Ödla och Övergången, båda ingående i den nya stadsdelen Skeppsbron vid Munksjöns södra strand. Det totala utredningsområdet omfattade drygt fem hektar. Inom detta drogs 69 sökschakt till en sammanlagd yta av cirka 760 m². Schaktdjupet varierade mellan 1,1–2 meter beroende på grundvattennivån från markytan.

Skeppsbron ligger i ett intressant område ur fornlämnings-synpunkt. Framförallt gäller det bronsåldern eftersom flera gravhögar legat i närområdet. Syftet med sökschaktgrävningen var därför att se ifall förhistoriska- eller kulturhistoriska lämningar kunde finnas inom de aktuella fastigheterna.

Efter avslutad grävning konstaterades att inga arkeologiskt lämningar fanns i sökschakten, vilka huvudsakligen berört områden som inte påverkats av den tidigare industriella verksamheten på platsen. Detta var tydligt genom de naturligt avsatta varviga sandlagren som påträffades i flertalet schakt. Dock innehöll vissa av schakten fyllnadsmassor av olika slag från tidigare industribyggelse på platsen.

Genom schakten genom de naturliga sandlagren kunde man konstatera att grundvattennivån varierat inom utredningsområdet. I den norra delen låg grundvattnet drygt en meter under markytan, och i den södra och den östra delen två meter eller drygt det. Det tyder på skiftande geologiska förhållanden i södra delen av Munksjön som antagligen berott på varierande grav av materialdepositioner från Tabergsån genom tiderna. Troligtvis har området under förhistorisk tid utgjort del av en uppstickande torrlagd sandholme i ett annars sankmarkspräglad område. På liknande holmar låg flera av bronsåldershögar som är kända i närområdet.

